

Lis Groes' tale om kvindesagens mål

Taler

Lis Groes
Politiker og
kvindesagsforkæmper

Omstændigheder

Talen fungerede som indledning ved Den Nordiske Kvindekongres 1946.

Spatieret tekst er af typografiske årsager ændret til kursiv.

FOR 75 AAR SIDEN stiftedes Dansk Kvindesamfund, og Formaålet angaves i Lovene at være:

»at hæve Kvinden i aandelig, sædelig og økonomisk Henseende og saaledes tillige at gøre hende til et selvstændigere og virksommere Medlem af Familie og Stat, navnlig ved at aabne hende Adgang til Selverhverv.«Det sædelige er i Tidens Løb gledet ud, selv om det just nu har efterladt visse Dønninger.

Først saa sent som 1906, og først efter hidsige Diskussioner kom det politiske Maal med i Formaaalsparagraffen, men i 1915 efter Erhvervelsen af Valgretten til Rigsdagen gled det ulykkeligvis ud igen. Vi mente fejlagtigt, at med Grundlovens Ord om Kvinders Valgret og Valgbarhed var Sejren vundet, og saa har Tiden dog vist, at vi kun stod ved Begyndelsen, og at vi i Dag ikke er kommet videre end til den første spæde Begyndelse. At vi saa sent som 1937 kunde indføje i vor Formaaalsparagraf, at vi er en *upartipolitisk* Forening viser tydeligt, hvor hildede vi har været i Synet paa det politiske Arbejde. Upartipolitisk! Hvilket Monstrum af et Ord, og hvilken Negativisme det indebærer. Ser man paa vore Medlemmers højst uensartede Herkomst og Livsindstilling, turde det iøvrigt være en ganske overflødig Bemærkning, at vort Arbejde ikke kan tages til Indtægt for noget specielt politisk Parti.

I 1943 opdagede vi, at det ikke var nok at arbejde paa den gamle Maade. Vi gik fuldt og helt ind for Politik — Resultatet næsten 5000 nye Medlemmer paa 3 Aar.

Har vi naaet vort Maal?

Ved en saa højtidelig Lejlighed som et 75 Aars Jubilæum kan der dog maaske være Grund til at spørge: Har Kvindebevægelsen ikke naaet sine Maal? Vilde det egentlig ikke være en værdig Maade at fejre vort Jubilæum paa, om vi sagde: Nu har vi kæmpet i 75 Aar. Vort Arbejde har baaret Frugt. Vor Lovgivning aabner os i Dag Adgang til Uddannelse og Embeder paa lige Fod med Mændene — dog med et Par Undtagelser — og vi har akkurat som andre Medborgere Mulighed for ad politisk Vej at gaa videre med Lovgivning paa de Omraader, der har vor særlige Interesse.

Det er ikke saa mange Aar siden en af vore kendte Pionerer herhjemme i et Interview udtalte noget i den Retning. Hun paapegede, at vi i det store og hele havde naaet de Maal, vi havde sat os: Valgretten, lige Adgang til Embeder, Ligelønnen og den familieretlige Ligestilling.

De fire, der for 75 Aar siden sad omkring et Dagligstuebord og enedes om at danne en Kvindesagsforening vilde maaske være tilbøjelige til at erklære sig enige i denne Udtalelse, naar de læste de mange gode Love, vi har faaet i de forløbne Aar.

Sammenligner vi imidlertid vore Arbejdsresultater med en anden Bevægelse, der herhjemme ogsaa tog sin Begyndelse for 75 Aar siden: Arbejderbevægelsen, vil vi imidlertid finde, at vi har lang Vej frem.

Arbejderne er kommet med i Landets Styre, de har siden sidste Verdenskrig haft Regeringsmagten i en Række af Verdens Nationer. De har forstaaet, hvad Organisation og Samarbejde betyder, de har derigennem skabt en økonomisk bedre Stilling for hele Arbejderklassen — Og en Rygrad, saa de idag møder enhver som Ligemand, og saaledes at enhver Regering er klar over arbejderklassens Interesser kan ingen Regering hvert fald ikke ret længe.

Har vi svigtet?

Er det nu Kvindebevægelsen, der har svigtet, naar vi idag møder med anderledes beskedne Resultater?

Naturligvis har vi fejlet, men retfærdigvis **maa man ogsaa tage vore ulige Arbejdsvilkaar i Betragtning.**

Vi har savnet Arbejdspladsens Kammeratskab. Der, hvor Kvinderne var ude i Erhvervslivet sad de oftest isolerede, Arbejdsløshedsperioderne har stedse gjort Spørgsmaalet om den gifte Kvindes Arbejdsret akut, og endnu vanskeligere har det naturligvis været at raabe Hjemmenes Kvinder op. Medens Ægtefællerne altid vil se med Sympati på, at Konen gaar i Husmoderforeningen og tager en ny Kageopskrift med hjem, vil de være noget ængstelige for, at hun kan fange Griller ved at gaa til Møde i Dansk Kvindesamfund. Tag f. Eks. et af vore sidste Paafund med Ubredelse af Familiekundskab, dette at ogsaa Manden har Pligter i Hjemmet — udover at komme hjem med nogle Penge paa Lønningsdagen — det kan næppe bidrage til at gøre os populære hos det store Flertal af Mænd.

Selvfølgelig har vi Fejl — ellers var der da ikke noget ved os.

Vore Fejl og Mangler

Det er ikke saadan at faa dem alle med, men har vi ikke for lidt *Menneskelighed, Varme, Jævnhed og sand Kvindelighed*? Er vi ikke for stive, og har jeg ikke Ret, naar jeg vil hævde, at vi er for *bange for nye Ideer* og for glade for de engang vedtagne?

Er vi ikke noget *omstændelige*, og kan vi ikke derigennem virke hæmmende paa nyt Initiativ?

Er vi ikke for *dogmatiske*, kan man ikke føle det hele som en Ørken af Papir og et Orgie af Resulotioner?

Er vi ikke for *højtidelige* — kunde vi ikke paa dette Omraade lade være at efterligne Manden?

Men først og sidst, *er vi ikke for isolerede*? Er der Ikke en Tendens til, at vi indenfor Kvindebevægelsen har et brændende ønske om at tage Patent paa alle Spørgsmaal, som vedrører Kvinder og deres Problemer, uden at vi har sørget for at have den Bredde, der gør et saadant Krav om Formynderskab berettiget?

Vi maa ud med vore Ideer!

Jeg mener, vi maa ud i Samfundet med vore Ideer, hvis vi da ønsker at faa nye Grupper til at slutte op om dem. Ganske vist har vi sikkert Tilslutning fra langt flere kvinder og Mænd end vore Medlemmer, men det er ikke nok at have dem med som en passiv Skare i Baggrunden. Vore Maal føres først ud i det levende Liv den Dag, hundredtusinder af Kvinder gaar aktivt ind for dem. Det er ikke aldeles afgørende, at alle er Medlemmer i Dansk Kvindesamfund, selv om det naturligvis var meget ønskeligt, men vi maa udbygge vort Samarbejde med Arbejderklassens Kvinder og med Kvinder fra Landet, og vi maa søge i langt højere Grad end Tilfældet er i dag at naa frem til Husmødrene og faa dem til at forstaa, at de ikke maa isolere sig fra Samfundet, det Samfund, der paa utallige Omraader bestemmer deres og Børnenes Arbejds- og Levevilkaar.

Frihed

I alle Verdens Lande hersker der i Dag Respekt om Kvinderne for deres Indsats i de krigsførende Lande og deres Arbejde i Frihedsbevægelsen. Men allerede nu rejser der sig Røster om Kvindernes Tilbagevenden fra de Pladser, de har taget under krigen, nu kommer Soldaterne hvem, og de maa have et Job. **Skal vi Kvinder da fortsat udgøre en Reserve, der først skal tages i Brug, naar Fædrelandet er i fare? Skal vi Kvinder ikke have Ret som andre til frit at vælge, hvor vi ønsker vort Erhverv?**

Frihedsbevægelse vil der være Brug for langt udover den 5. Maj. Godt vilde det være, om mange af de dygtige og gode Kræfter, der var med til at bære vor Frihedsbevægelse gennem disse 5 lange onde Aar, vilde hjælpe os i vort Arbejde paa Kvindernes økonomiske og menneskelige Frigørelse. Ved Kvindebevægelsens Start og gennem mange Aar var Mændene os en god Hjælp. Det var maaske endnu mere nødvendigt dengang end det er i Dag, men jeg finder, at det maa være vort Maal at faa langt flere Mand interesserede i vort Arbejde, at faa dem til at forstaa, at Kvindebevægelsen ikke er dannet for at føre en kamp mod Mændene; vort Maal er at *tilpasse Kvindens Liv og Arbejde til de forandrede Samfundsforhold*, der er skabt med den industrielle Revolution.

Der nogle, der mener, Samfundet bør laves om — det tilslutter jeg mig i og for sig gerne, men ikke naar er at føre Samfundet tilbage. Vi maa se at sætte

Fantasien i Sving og finde ud af, hvilke Ændringer i de Forhold, der kan lette os i vor Kamp for Frihed og Lighed. Vi maa altid være paa Vagt — aldrig lade indfange af Reaktionen — selv om det kan være det nærmeste.

Lighed

Ligestillingen har fra den Dag, vi turde udtale det, været vort Maal. Men har vi nogensinde gjort op, hvori Lighed mellem en gift Mand med 6 Børn og en gift Kone med 6 Børn bestaar? Skal de to have samme Arbejdstid paa Arbejdspladsen? Vi ved alle, at de har højst ulige Arbejdsbyrde i Hjemmet, rent bortset fra, at Naturen har indrettet det saa ulige, at det er Kvinden, der bærer Barnet og siden føder og ammer det. Skal Barselhvilen fastsættes til et absolut Minimum for at imødekomme Lighedskravet?

Er det virkelig Lighed? (Efter min mening er dette at nægte Moderen en anstændig Barselhvile ensbetydende med at bortvise Masser af Kvinder fra Arbejdspladsen, for de kan ikke gennemføre det dobbelte eller 3-dobbelte Erhverv det er at have Hjem, Barn og Udeerhverv.)

Efterhaanden som flere og flere gifte Kvinder Søger over i Erhvervsliver, bliver disse Spørgsmaal endnu mere aktuelle. For København viser Tallene, hvorledes her i 1930 var 25 % af de gifte Kvinder, der havde en eller anden Form for Erhvervsarbejde, i 1940 var Procenten steget til 33 og i 1944 til 40. Dertil kommer de mange, der af skattemæssige Grunde undgaar at opgive Erhvervet.

Jeg kan ikke se rettere, end at man gennem de rigoristiske Bestemmelser om Lighed tvinger Kvinderne til at paatage sig løst, tilfældigt og mindre vellønnet Arbejde, i Stedet for at tilstræbe Arbejdsaftaler mellem de kvindelige Arbejdere og Arbejdsgiveren med rimelig Hensyntagen til Kvindens særlige Funktioner som Slægtens Viderefører. Den Dag, vi faar gennemført 6 Timers Arbejdsdag for alle, vil Mødrene langt bedre kunde klare Dobbelterhvervet end i Dag, men vi staar nu overfor en Genopbygningsperiode, der vil kræve, at vi alle yder et betydeligt Arbejde. Vi Kvinder ønsker at yde vor Part, men vi ønsker ikke derigennem at forsømme Hjemmene og Børnene.

Kvinderne har i stort Tal været ude af Erhvervslivet mellem de to Verdenskrige, og alligevel ydede de en storartet Indsats. Skulde det da virkelig være saa katastrofalt om de forlod Udeerhvervet den Tid Børnene i særlig Grad lægger

beslag paa deres Krafter? Skulde det ikke være muligt gennem en eller anden Form for Deltidsarbejde, at de holdt sig i kontakt med Arbejdspladsen?

Kvindebevægelse og Børn

Vi maa kort sagt se at faa *Børnene lidt mere med i Kvindebevægelsen*, ellers er det nemlig ikke en Kvindebevægelse. Vi maa sætte al Kraft ind paa at løse rens [sic] Problemer baade i Familien og i Samfundet . [sic]

Alva og Gunnar Myrdal har Fortjenesten af først at have taget disse Problemer op til en grundig og videnskabelig Undersøgelse, og Alva Myrdal har i sin Bog »Folk og Familie« givet os en storartet Grundbog.

Det maa være Kvindebevægelsens Maal, at søge at tage alle disse Problemer op til rationel Løsning, — baade her og i Norge er Arbejdet med disse Spørgsmaal blevet standset af Besættelsen, men vi haaber snart at faa nedsat en ny Befolkningskommission, og saa venter vi, at mange Kvinder maa faa Sæde i den. Men det er ikke nok, at nogle Eksperter er enige om, hvorledes disse Spørgsmaal maa løses, vi maa *bearbejde den offentlige Mening*, vi maa faa alle, Mænd og Kvinder og ikke mindst Ungdommen til at forstaa, hvor nøje Kvindens Stilling i Samfundet er knyttet til hendes Stilling i Familien, og hvorledes atter Familieformen er nøje knyttet til Samfundet. og derfor maa forandres i Tak med Samfundsformen.

Vort Program er bl. a. at arbejde for Forbedring af Mødres og Børns Kaar, særlig ad Lovgivningens Vej«.

Det er naturligt, at vi maa begynde ved disse rent socialpolitiske Foranstaltninger, men mine Tanker gaar videre end til disse stærkt økonomisk prægede Maal. **Vi maa helt igennem staa i Spidsen paa Børnefronten!**

Opdragelsen gennem Hjemmene og gennem Børnehaven og gennem Skolen maa indtage en langt mere central Plads i vort fremtidige Arbejde.

Fritid og Ferie

Afgørende for, om vi kan naa vore Maal, vil det være, om vi Kvinder kan blive

lidt mere ligestillede med andre Medborgere, naar det gælder Fritid og Ferie.

Vi maa have nogen Fritid hver Dag, hvor vi har Mulighed for at læse Avisen, for at kigge i en Bog, for at gaa til Studiekreds o. s. v. Alt for mange Kvinder lever under et saadant Arbejdspres, at det er umuligt for hende at holde øjnene oppe om Aftenen.

Og hvordan stiller det sig med Ferie. Ja, er Familien saa lykkelig at komme paa Landet om sommeren, betyder dette som Regel dobbelt Slid for Husmoderen, Ferie bliver det i hvert Fald ikke. Ferie er efterhaanden ved at udvikle sig til en Menneskerettighed for alle andre end Kvinderne.

Her kommer vi atter tilbage til Nødvendigheden af Rationalisering af det huslige Arbejde, paa Nødvendigheden af at gøre Teknikken til vor Tjener i Stedet for at vi skal være dens Slave.

Hele vort Samfund er dog bygget paa en gennemført Specialisering og Arbejdsdeling. Kun Hjemmenes Kvinder har endnu ikke faaet Del heri. Først den Dag, ogsaa vi bliver Specialister, vil vi opnaa den Ligestilling, vi endnu er saa langt fra at indtage.

Fordommene

Men vi skal ikke alene tale om alle vore egne Fejl og Fordomme. Vi skal ogsaa tage fat paa de Fordomme, vi selv møder overalt.

Vi skal først og fremmest bekæmpe dem, der hævder at Kvindesagen i Dag har overlevet sig selv, og at det er paa høje Tid den gamle Dame lægger sig til at dø.

Kvinderne er trods al vor storartede Lovgivning den Dag i Dag en undertrykt Gruppe i vort Samfund.

Hjemmenes Kvinder er økonomisk ganske afhængige af Manden, aandeligt kræver det meget ikke ogsaa at blive afhængig af, hvad Manden bringer med hjem.

Og vi maa huske, at Hjemmenes Kvinder er de mange.

Men de selverhervende, de er da frie og lige. Nej, de er ikke. Der findes nogle faa Grupper, der er store Masse af udeerhervende Kvinder arbejder i usselt lønnede Fag, ved ganske underordnet Arbejde o. s. v.

Vor Tids Kvinderejsning

Der er derfor Brug for en Kvinderejsning paa kvindelig Arbejds-kraft giver os Medvind, vi har gode Muligheder for virkelig at gøre nogle brede Masse af Kvinder idag.

Det er sagt, at det endnu aldrig er sket, at en Krig har bragt noget positivt med sig.

Lad os først enes om, at dette i det store og hele er rigtigt, og vi mærker da ogsaa herhjemme stadig Krigens Forbandelse, men vi husker dog, hvorledes der efter Krigens 1864 fandt en Rejsning Sted i vort Land, som satte dybe og varige Spor.

Det er en saadan Rejsning man i Dag mærker. Det kan maaske siges, at det ikke er Kvindesagens Fortjeneste at den er der, men det maa i hvert Fald være Kvindesagens Opgave at udnytte den, at faa saa mange af de nyvakte Kvinder til at slutte op om vore Ideer som muligt.

»Hvad vi vil Kvinder«

Kvindesagspionererne er haanende kaldt »*Hvad vi vil Kvinder*«. Er det ikke mærkeligt, at det kan være en Haan? Er det ikke netop det, vi skal stræbe efter, at flere og flere af os lærer saa meget om Samfundets Struktur i Dag, at vi kan indrette vor private Politik paa den bedst mulige Tilpasning til de givne Forhold, samtidig med at vi arbejder paa at ændre Samfundet, saaledes at det i bedre Grad tilfredsstillende vore ønsker. Vil det ikke være en stor Fordel for Samfundet, om Kvinderne ved, hvad de vil? Bygger ikke det demokratiske Samfund, som idag alle er enige om at hylde — paa selvstændigt tænkende Borgere Borgere der ved, hvad de vil?

Jeg vil da slutte med at ønske, at vi i Fremtiden maa fostre mange *rebelske Kvinder*, at deres Rebelskhed ikke vil være af negativ Art, men at de varmhjertet vi ind for nogle af de Maal, jeg her har opridset, og være med til at revidere Grundlaget, naar det nødvendigt. Jeg haaber, at det endvidere maa lykkes os

ogsaa at faa Mænd til at forstaa, at Kvindernes Frigørelse vil betyde Frigørelse af mange gode Kræfter, som Samfundet kan faa haardt Brug for i den vanskelige Tid, der forestaar.

Kvindesagens Maal maa nu som altid være at hævde Kvindernes Ligestilling og Uafhængighed, men vi vil ikke fortsat lade os nøje med Papirets Lighed, vi vil sætte alle Kræfter ind for at erhverve Livets Lighed.

Kilde

Kvinden og Samfundet. 1946, s. 82-84

Kildetype

Dokumentation i avis, magasin e.l.

Tags

Kvindebevægelsen, Politisk tale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/lis-groes-tale-om-kvindesagens-maal-1946>